

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СЕРБА Анастасія Василівна

Фінансова безпека підприємства та напрями її забезпечення

Спеціальність: 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітньо-професійна програма: Фінанси

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи Фзвнм-21
А. В. Серба

ВІННИЦЯ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємств

1.2. Класифікація загроз та ризиків фінансовій безпеці суб'єктів господарювання

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

2.1. Стан фінансової безпеки підприємств в Україні

2.2. Методи оцінки індикаторів фінансової безпеки підприємств

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки

3.2. Можливості зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах сучасних викликів

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах глобальної економічної нестабільності та динамічних ринкових змін, що посилюються сучасними геополітичними викликами, фінансова безпека виступає тим фундаментом, який дозволяє підприємству не тільки витримувати кризові явища, але й ефективно розвиватися, реалізовувати стратегічні цілі навіть за несприятливих умов.

Забезпечення фінансової безпеки є комплексним процесом, який охоплює аналіз ризиків, оптимізацію структури капіталу, управління грошовими потоками та впровадження інноваційних інструментів захисту.

З огляду на специфіку сучасних викликів, таких як висока інфляція та волатильність валютних ринків, підприємства змушені постійно адаптувати свою фінансову політику, що вимагає глибокого розуміння як теоретичних засад фінансової безпеки, так і практичних механізмів її забезпечення.

Отже, дослідження та розробка ефективних стратегій, спрямованих на зміцнення фінансової безпеки, є життєво необхідними для будь-якого підприємства, що прагне до стабільності та довгострокового успіху.

Проблемні аспекти фінансової безпеки підприємств досліджувалися у працях як українських, так і зарубіжних учених, таких як: Л. П. Артеменко, Н. В. Васюткіна, Т. А. Клочко, І. В. Кривов'язюк, Т. Б. Кузенко, Л. А. Могиліна, О. С., Марченко, В. І. Матвійчук, І. І. Пасінович, Н. В. Сабліна, О. В. Стащук, Ю. О. Ярова та інших.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, питання підвищення рівня фінансової безпеки підприємств залишається актуальним і недостатньо дослідженим у частині адаптації теоретичних підходів до умов сучасної економічної нестабільності.

Мета роботи – дослідити теоретичні засади, оцінити сучасний стан та розробити практичні рекомендації щодо підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи було поставлено наступні

завдання:

- розкрити економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємств;
- проаналізувати класифікацію загроз та ризиків фінансовій безпеці суб'єктів господарювання;
- оцінити стан фінансової безпеки підприємств в Україні;
- розглянути методи оцінки індикаторів фінансової безпеки підприємств;
- розробити стратегію забезпечення фінансової безпеки;
- визначити можливі напрями зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах сучасних викликів.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека ТОВ «Домінік Ко».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» та напрями її забезпечення.

У процесі виконання роботи використано *методи дослідження*: графічний метод використовувався для наочного представлення динаміки фінансових показників та візуалізації розроблених схем і таблиць; метод порівняння застосовувався при зіставленні фактичних фінансових показників ТОВ «Домінік Ко» з нормативними значеннями та звітними даними; метод фінансових коефіцієнтів використовувався для розрахунку та оцінки основних показників; метод моделювання застосовувався для розробки прогнозних сценаріїв та оцінки очікуваного ефекту від запропонованих заходів; економіко-статистичний метод використовувався для обробки статистичних даних щодо макроекономічних індикаторів (інфляція, курс НБУ, ВВП) та аналізу загального стану фінансової безпеки підприємств в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних засад та обґрунтуванні нових підходів щодо сутності фінансової безпеки підприємства, а також у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Найбільш суттєвими науковими результатами кваліфікаційної роботи є те, що автором запропоновано:

- власне визначення поняття «фінансова безпека підприємства»;
- розроблено стратегію забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко»;
- запропоновано ефективне використання фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки;
- оптимізувати структуру капіталу ТОВ «Домінік Ко» за рахунок використання консервативної політики фінансування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення, висновки та рекомендації кваліфікаційної роботи можуть бути використані як на загальнодержавному рівні, так і безпосередньо у діяльності підприємств.

Розроблена стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємств, оптимізація структури капіталу може бути використана керівництвом ТОВ «Домінік Ко» для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищення рівня фінансової безпеки.

Апробація результатів дослідження.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу проілюстровано 16 таблицями та 10 рисунками. Повний обсяг роботи становить 62 сторінки, список використаних джерел складається з 43 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємств

У сучасних умовах господарювання економічна безпека підприємства визначає здатність суб'єкта господарювання ефективно функціонувати, розвиватися та протидіяти дестабілізаційним чинникам зовнішнього і внутрішнього середовища.

Економічна безпека охоплює сукупність складових, кожна з яких забезпечує захист певної сфери функціонування підприємства, стійкість і збалансованість усіх аспектів його діяльності.

Дослідники Ю. О. Ярова та Л. П. Артеменко представили економічну безпеку підприємства як сукупність внутрішньовиробничих та позавиробничих складових.

До внутрішньовиробничих складових автори віднесли фінансову, соціальну, кадрову, інтелектуальну, технічну, технологічну, юридичну, інформаційну, екологічну, силову, енергетичну та інноваційну безпеки. Перераховані складові охоплюють усі напрями діяльності підприємства, що формують його внутрішню стійкість і захищеність від загроз.

До позавиробничих складових відносять ринкову та інтерфейсну безпеку, які забезпечують захист підприємства від впливу зовнішніх економічних і соціальних факторів, регулюють взаємодію з ринком та контрагентами.

На думку І. В. Кривов'язюк, серед функціональних складових економічної безпеки саме фінансова складова провідна та вирішальна, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси виступають своєрідним «двигуном» будь-якої економічної системи [1].

На рис. 1.1 наведено структуру економічної безпеки підприємства.

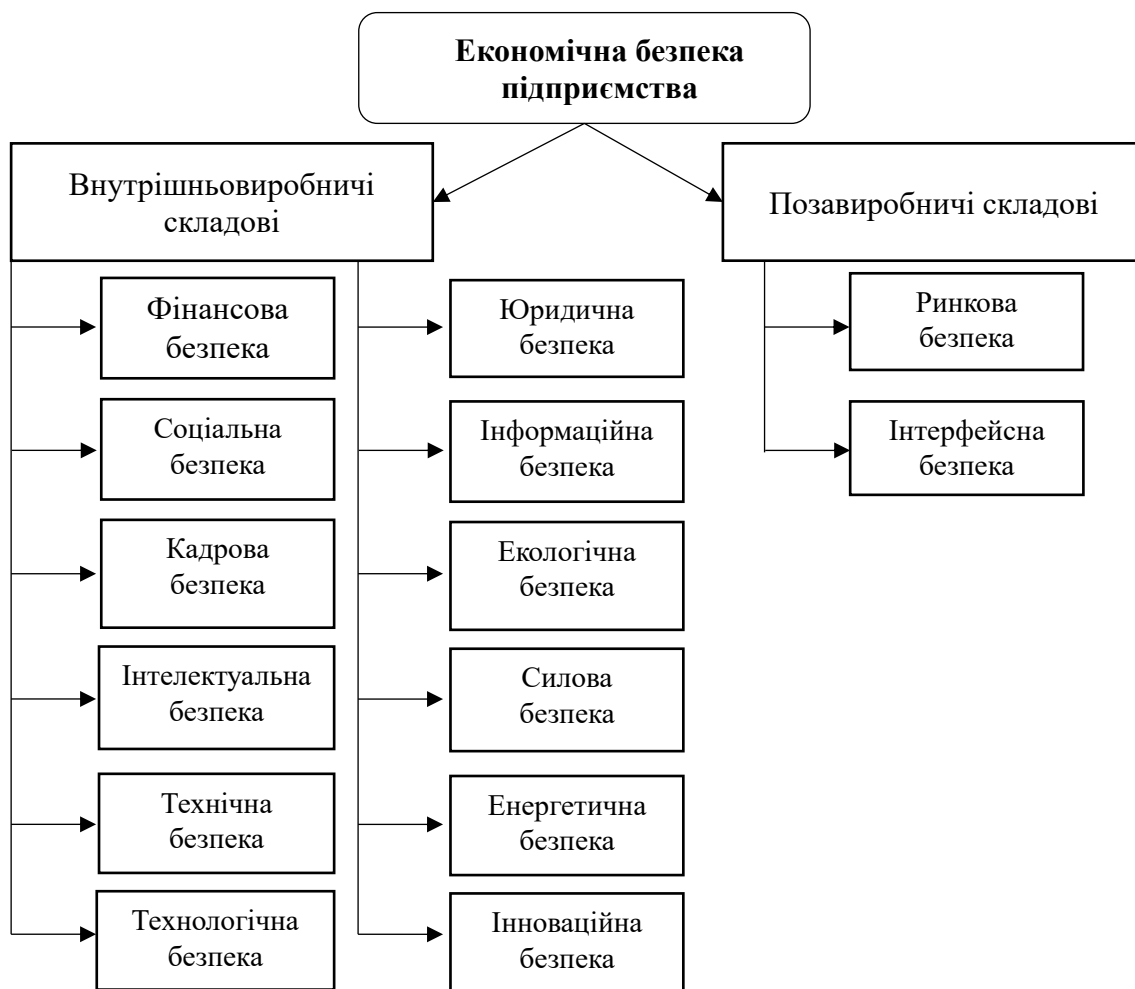

Рис. 1.1. Структура економічної безпеки підприємства [2]

Отже, визначальне місце у структурі економічної безпеки підприємства посідає фінансова безпека, адже саме вона формує матеріальну основу стабільності підприємства, забезпечує його платоспроможність, ліквідність і прибутковість. Без належного рівня фінансової безпеки неможливе ефективне функціонування інших компонентів економічної безпеки.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення сутності фінансової безпеки.

Розглянемо точки зору провідних дослідників щодо змісту та значення фінансової безпеки підприємств.

І. І. Пасінович та В. М. Гутак розглядають фінансову безпеку підприємства як стан, при якому його фінансові показники утримуються в межах значень, що гарантують фінансову стійкість, виконання фінансових зобов'язань і

забезпечують достатній рівень рентабельності для розвитку, а система управління здатна мінімізувати загрози та забезпечити реалізацію інтересів контрагентів [3].

Ю. О. Ярова та Л. П. Артеменко також визначають фінансову безпеку підприємства як стан його діяльності, що характеризується збалансованістю та ефективністю використання різноманітних фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, а також здатністю фінансової системи забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, виконання місії і стратегічних завдань підприємства достатніми обсягами ресурсів та підтримку сталого розвитку фінансової системи [2].

З точки зору Л. А. Могиліної, фінансова безпека підприємства являє собою кількісно-якісно визначений рівень фінансового стану, який гарантує захищеність пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від реально існуючих та потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, формує передумови для фінансової підтримки стійкого зростання підприємства у поточному та довгостроковому періоді [4].

О. С. Марченко трактує фінансову безпеку як захищеність фінансових інтересів, потенціалу та діяльності підприємства від загроз і ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища, що забезпечує стабільність фінансового стану та оптимальний рівень фінансування бізнес-процесів у поточному та довгостроковому періоді [5].

Як вважають В. І. Матвійчук та О. В. Матушевський, фінансова безпека підприємства є механізмом, що забезпечує стабільність фінансової системи підприємства та сприяє підвищенню ефективності його діяльності завдяки раціональному використанню фінансових ресурсів [6].

Т. А. Ключко розглядає фінансову безпеку як здатність підприємства постійно підтримувати достатній запас міцності, що забезпечується оперативною розробкою і реалізацією фінансової політики відповідно до цілей загальної довгострокової стратегії в умовах невизначеності та конкурентного середовища [7].

Таким чином, існує безліч підходів і точок зору щодо сутності фінансової безпеки підприємства. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне запропонувати власне визначення фінансової безпеки підприємства. Фінансова безпека підприємства – це здатність підприємства ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та ризикам, підтримувати рівень платоспроможності, ліквідності та прибутковості та ефективно використовувати наявні фінансові ресурси для реалізації стратегічних і поточних фінансових цілей.

Фінансова безпека підприємства є багатокомпонентною системою, що охоплює всі напрями його фінансово-господарської діяльності. Безпека формується з окремих складових, кожна з яких забезпечує стабільність і захищеність фінансових інтересів підприємства у відповідній сфері (рис. 1.2).

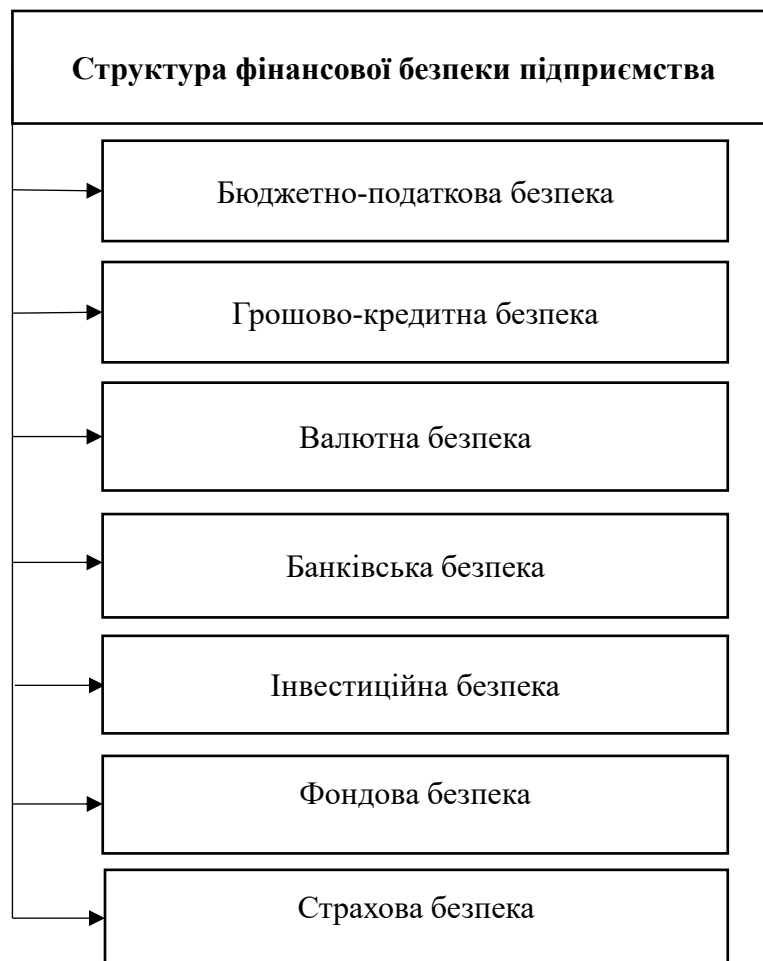

Рис. 1.2. Структурні елементи фінансової безпеки підприємства [8]

Охарактеризуємо детальніше структурні елементи фінансової безпеки

підприємства:

– бюджетно-податкова безпека характеризує взаємовідносини підприємства з державним бюджетом, передбачає своєчасну сплату податків і зборів, отримання бюджетних кредитів, а також можливість бюджетного рефінансування;

– грошово-кредитна безпека охоплює процеси залучення кредитних ресурсів для фінансування операційної та інвестиційної діяльності, своєчасність виплати заробітної плати, здійснення розрахунків із постачальниками та отримання коштів від покупців продукції чи послуг;

– валютна безпека актуальна для підприємств, які здійснюють експортно-імпортні операції, передбачає ефективне управління валютними ризиками, купівлю-продаж іноземної валюти, валютне кредитування та своєчасні розрахунки з контрагентами за зовнішньоекономічними угодами;

– банківська безпека пов'язана із взаємодією підприємства з банківськими установами щодо отримання кредитів, розміщення депозитів, а також із надійністю зберігання коштів на рахунках;

– інвестиційна безпека характеризує здатність підприємства залучати та ефективно використовувати інвестиційні ресурси для розвитку, модернізації та підвищення конкурентоспроможності;

– фондова безпека відображає стабільність і законність операцій підприємства на ринку цінних паперів;

– страхова безпека полягає в забезпеченні страхового захисту майна, фінансових ресурсів і персоналу підприємства, що дозволяє мінімізувати втрати від непередбачуваних подій [8].

Належний рівень фінансової безпеки створює умови для збереження стійкості підприємства, його адаптивності до ризиків та здатності ефективно функціонувати навіть за умов зовнішніх і внутрішніх загроз.

На рис. 1.3 наведено взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства.

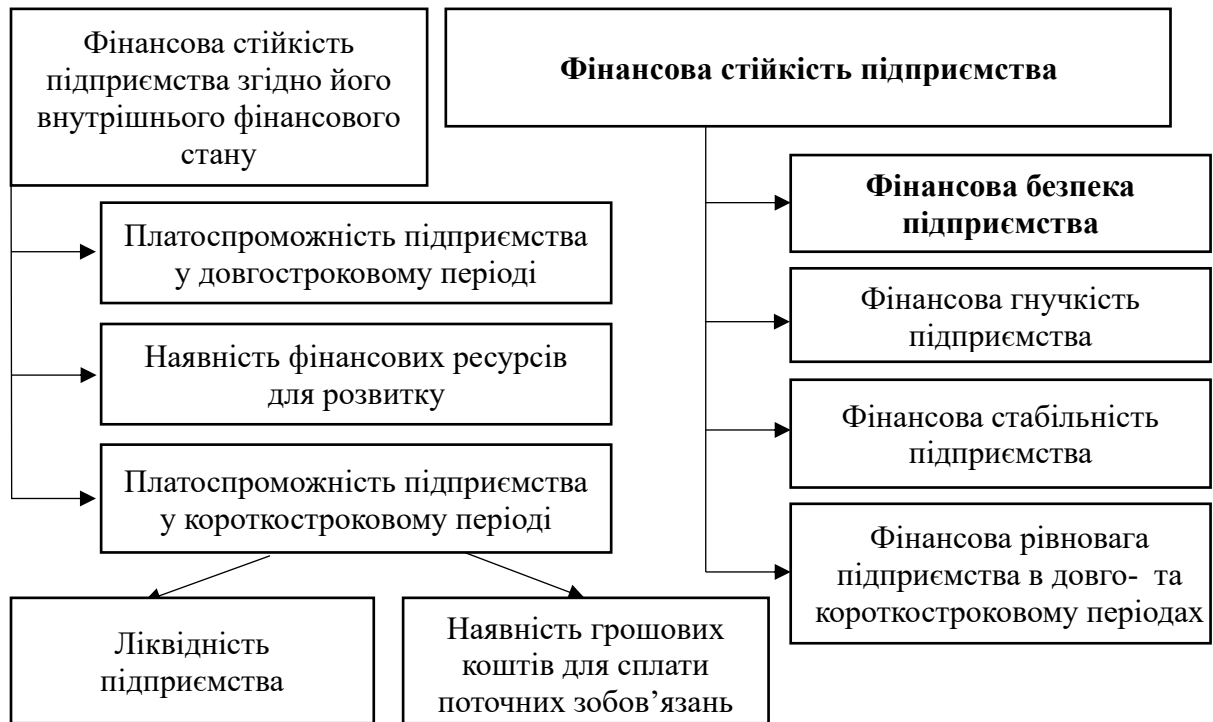

Рис. 1.3. Взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства [7]

Фінансова стійкість і фінансова безпека підприємства перебувають у тісному взаємозв'язку та доповнюють одна одну. При цьому фінансова стійкість виступає необхідною, але недостатньою умовою забезпечення фінансової безпеки, оскільки сама по собі не гарантує захисту підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз. Тільки комплексне забезпечення фінансової стійкості та протидія ризикам дозволяє гарантувати надійний рівень фінансової безпеки підприємства [7].

Позиція Т. А. Ключко свідчить, що важливим складником забезпечення фінансової безпеки підприємства є розробка та застосування індикаторів фінансової безпеки, які дозволяють системно оцінювати фінансовий стан підприємства, виявляти потенційні загрози та ризики, а також контролювати ефективність управлінських рішень щодо підтримки стійкості, платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Індикатори фінансової безпеки підприємства [7]

Показник	Граничне значення	Примітка
1. Коефіцієнт покриття (оборотні кошти/короткострокові зобов'язання)	1,0	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
2. Коефіцієнт автономії (Власний капітал/Валюта балансу)	0,3	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
3. Рівень фінансового левериджу (Довгострокові зобов'язання / Власний капітал)	3,0	Загальне значення показника має бути не більше граничного значення
4. Коефіцієнт забезпечення відсотків до сплати (Прибуток до сплати відсотків і податків / Відсотки до сплати)	3,0	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
5. Рентабельність активів (Чистий прибуток/Валюта балансу)	$I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
6. Рентабельність власного капіталу (Чистий прибуток / Власний капітал)	15%	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
7. Середньозважена вартість капіталу (WACC)	Рентабельність інвестицій	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
8. Показник розвитку підприємства (Відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	1,0	Загальне значення показника має бути не більше граничного значення
9. Тимчасова структура кредитів	Кредити до 1 року – менше 30%, >1 року – менше 70%	Загальне значення показника має бути не менше граничного значення
10. Показники диверсифікації - диверсифікація покупців (частка у виручці 1 покупця); - диверсифікація постачальників (частка у виручці 1 постачальника)	10%	Загальне значення показника має бути не більше граничного значення
11. Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Темпи зростання прибутку > темпів зростання реалізації продукції > темпів зростання активів	
12. Співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей	Період обороту дебіторської заборгованості > періоду обороту кредиторської заборгованості	

Для оцінки фінансової безпеки важливе значення мають не самі показники, а їх порогові значення. Перевищення або недосягнення цих меж призводить до втрати підприємством здатності підтримувати стійкість, здійснювати динамічний розвиток та зберігати конкурентоспроможність на внутрішніх і

зовнішніх ринках, що робить його вразливим до потенційного поглинання конкурентами [7].

Таким чином, фінансова безпека підприємства представляє собою комплексне утворення, що включає взаємопов'язані елементи, спрямовані на запобігання ризикам, підтримання стабільності фінансового стану та створення умов для сталого розвитку суб'єкта господарювання.

1.2. Класифікація загроз та ризиків фінансовій безпеці суб'єктів господарювання

Фінансова безпека підприємства визначається здатністю протидіяти різноманітним загрозам і ризикам, що можуть негативно впливати на фінансові показники та стійкість суб'єкта господарювання. В умовах сучасного ринкового середовища підприємства постійно піддаються впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, які можуть зумовлювати фінансові втрати, зниження прибутковості та загрозу неплатоспроможності.

Ризик, який набув конкретної форми та перейшов до стадії реалізації, розглядають як загрозу, що може негативно вплинути на фінансовий стан і діяльність підприємства. З позиції забезпечення фінансової безпеки така загроза визначає необхідність цілеспрямованих заходів щодо її нейтралізації або мінімізації.

Таким чином, реалізований ризик стає сигналом для підприємства до оперативного реагування з метою підтримки стабільності та захисту фінансових ресурсів.

Важливим етапом забезпечення фінансової безпеки є класифікація загроз та ризиків, що дозволяє системно оцінювати їхній характер, джерела походження та можливі наслідки для підприємства. Така класифікація слугує основою для розробки ефективних заходів управління ризиками та підвищення стійкості фінансової системи підприємства.

Науковці Т. Б. Кузенко та Н. В. Сабліна запропонували власний підхід до систематизації загроз фінансовій безпеці підприємства, відповідно до якого здійснено класифікацію фінансових загроз залежно від їхнього джерела, систематичності прояву тощо (рис.1.4).

Рис. 1.4. Типологія фінансових загроз [8]

Залежно від джерела виникнення, фактори загроз поділяють на зовнішні та внутрішні. Зовнішні формуються під впливом чинників макросередовища, які не залежать від діяльності підприємства, тоді як внутрішні зумовлені прорахунками в управлінні, організації фінансово-господарських процесів та використанні ресурсів підприємства [8].

З точки зору Л. А. Могиліної, загрози фінансовій безпеці підприємства класифікуються за численними ознаками, серед яких важливе місце займає поділ на внутрішні та зовнішні загрози. Логіка такого розмежування полягає у тому, що внутрішні загрози виникають безпосередньо всередині підприємства та, як правило, підлягають усуненню шляхом управлінських впливів. Натомість зовнішні загрози формуються під впливом факторів зовнішнього середовища таких як нестабільність законодавства, зростання інфляції, зміна купівельної спроможності чи уподобань споживачів, активність конкурентів, на які підприємство вплинути практично не може. У таких випадках ефективним інструментом забезпечення фінансової безпеки стає оперативне реагування та прийняття адекватних управлінських рішень [4].

Безумовно, для кожного підприємства визначення зовнішніх і внутрішніх загроз є індивідуальним і залежить від специфіки галузі та інших особливостей діяльності. Водночас можна виділити певний перелік зовнішніх загроз, що мають універсальний характер і становлять потенційну небезпеку для будь-якого суб'єкта господарювання. До зовнішніх загроз можна віднести нестабільність та недосконалість законодавчої бази; зменшення місткості ринку; коливання фінансового та валютного ринків; зниження купівельної спроможності населення; високий рівень інфляції; посилення конкурентного тиску у галузі; політична нестабільність; значна вартість кредитних ресурсів тощо [4].

За ступенем систематичності прояву фактори загроз поділяють на систематичні та несистематичні.

Систематичні загрози характеризуються постійним або тривалим впливом на діяльність підприємства, тобто їхня дія є стабільною й повторюваною у часі.

Натомість несистематичні загрози мають випадковий (стохастичний) характер, проявляються періодично, залежно від певних умов, що виникають у зовнішньому чи внутрішньому середовищі підприємства.

За можливістю локалізації наслідків загроз їх поділяють на керовані та некеровані. Керовані загрози – загрози, на які керівництво підприємства може здійснювати прямий вплив задля зменшення їхнього негативного впливу або

повної нейтралізації (ризиків, пов'язаних з фінансовим управлінням, ефективністю використання ресурсів, політикою залучення капіталу чи управління дебіторською заборгованістю).

Некеровані загрози не підлягають прямому впливу з боку менеджменту, оскільки вони зумовлені зовнішніми факторами. Такі загрози відображають загальний стан розвитку ринкових відносин у країні, тому їх обов'язково необхідно враховувати під час формування системи фінансової безпеки підприємства [8].

Внутрішні фінансові ризики підприємства виникають у процесі його господарської та фінансової діяльності і безпосередньо залежать від управлінських рішень, організаційних структур і фінансово-економічного планування.

І.В. Кривов'язюк охарактеризовано внутрішній фінансовий ризик підприємства у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика внутрішнього фінансового ризику [1]

Характер прояву фінансового ризику	Причини прояву ризику
нестача вільних обігових коштів	відсутність належного фінансово-економічного планування
відсутність витрат інноваційно-інвестиційного характеру	нерентабельна діяльність функціонування підприємства
низька ліквідність майна	велика частка застарілого обладнання
збитковість виробництва тощо	невідповідність наявної продукції потребам споживачів

Аналіз внутрішніх фінансових ризиків показує, що їх прояви тісно пов'язані з процесами всередині підприємства.

До причин виникнення ризиків І.В. Кривов'язюк віднесла недостатнє фінансово-економічне планування, нерентабельна діяльність, застаріле обладнання та невідповідність продукції потребам ринку.

О. В Стащук виділила зовнішні загрози фінансової безпеки підприємств (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Класифікація зовнішніх загроз фінансової безпеки підприємства за сферами їх виникнення [9]

Отже, фінансова безпека підприємств в Україні перебуває під впливом численних зовнішніх загроз, до яких належать нестабільність бюджетної, грошово-кредитної та боргової політики держави, коливання валютного курсу, низька капіталізація фондового ринку та недостатня стійкість страхового сектору. Водночас низькі доходи населення, високий рівень тінізації економіки, зниження обсягів депозитів і недовіра до банківської системи суттєво обмежують

фінансові можливості підприємств.

У сукупності розглянуті загрози зумовлюють нестабільність фінансового середовища, знижують інвестиційну привабливість і ускладнюють процеси довгострокового планування.

У процесі своєї діяльності підприємства стикаються не лише із зовнішніми, а й із внутрішніми загрозами фінансової безпеки, які формуються безпосередньо в межах самого суб'єкта господарювання. Їх поява та інтенсивність значною мірою залежать від ефективності фінансово-господарських процесів, рівня управлінської компетентності, організації обліку та контролю, а також від структури капіталу й особливостей операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Внутрішні загрози фінансової безпеки підприємств представлено на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Класифікація внутрішніх загроз фінансової безпеки підприємства

за сферами їх виникнення [9]

Наведена класифікація внутрішніх загроз фінансової безпеки підприємства дозволяє систематизувати основні ризики, що виникають у межах його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Вона сприяє більш глибокому розумінню природи цих загроз, формуванню ефективних управлінських рішень.

Таким чином, систематизація загроз і ризиків фінансовій безпеці дозволяє комплексно оцінити потенційні небезпеки, що можуть впливати на стабільність підприємства.

У роботі розглянуто теоретичні основи фінансової безпеки підприємств, визначено економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємств, розглянуто класифікацію загроз та ризиків фінансовій безпеці суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

2.1. Стан фінансової безпеки підприємств в Україні

В Україні стан фінансової безпеки підприємств значною мірою визначається макроекономічними факторами, рівнем рентабельності, ліквідності та платоспроможності бізнесу, а також управлінням ризиками.

Аналіз фінансової безпеки на національному рівні дозволяє оцінити рівень стабільності підприємницького середовища, виявити критичні та проблемні аспекти в діяльності підприємств, а також визначити тенденції розвитку основних фінансових показників.

Оцінка фінансової безпеки підприємств в умовах сучасних викликів вимагає комплексного аналізу основних макроекономічних індикаторів, які формують зовнішнє середовище їх діяльності. Показники відображають загальний стан економіки, купівельну спроможність населення, вартість фінансових ресурсів та рівень ризиків.

У табл. 2.1 представлено основні показники, які дають змогу оцінити динаміку зовнішнього середовища та визначити потенційні ризики для діяльності вітчизняних підприємств у 2022-2024 рр.

Таблиця 2.1

Основні макроекономічні індикатори фінансової безпеки підприємств
у 2022-2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. від 2022 р. (+,-)	Можлива загроза
	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	2813790,1	3274630,1	3657197,1	+843407	Зменшення місткості ринку
Індекс доступності продовольства (ІДП)	8,2	9,3	8,5	+0,3	зниження соц.стабільності та зменшення споживчого попиту

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6
Індекс споживчих цін (індекс інфляції), %	126,6	105,1	112,0	-14,6	Високий рівень інфляції
Курс НБУ долара США, грн.	36,568	38,002	42,0295	+5,461	невизначеність для бізнес-планування

Дані табл. 2.2 свідчать про змішану динаміку макроекономічних індикаторів фінансової безпеки підприємств у 2022-2024 рр.

Спостерігається позитивна тенденція до зростання обсягу реалізованої продукції на 843,4 млн. грн., що вказує на часткове відновлення економічної активності та адаптацію бізнесу до умов воєнного часу.

Перед повномасштабним вторгненням Росії індекс доступності продовольства (ІДП) становив 9,5, тобто людина із середньою зарплатою могла купити 9,5 продуктивних кошиків. Проте за перші п'ять місяців війни ІДП різко впав порівняно з довоєнним рівнем через зростання споживчих цін та зниження доходів. Зростання цін було обумовлено глобальними потрясіннями на ринках продовольства та енергоносіїв, масштабним руйнуванням інфраструктури, зростанням логістичних витрат, збоями у роботі підприємств та розривами ланцюжків постачання [10].

З серпня 2023 року по липень 2024 року ІДП демонстрував тенденцію до зростання. ІДП досяг 9,3 у грудні 2023 року та залишався відносно стабільним на рівні приблизно 97% від довоєнного рівня. Однак, з вересня 2024 року, ІДП почав поступово зменшуватись, на що вплинуло як зростання інфляції, так і підвищення цін. До січня 2025 року значення ІДП досягло 8,5, що становило приблизно 89% від рівня січня 2022 року, тобто доступність продуктів харчування все ще далека від повного відновлення [10].

Незважаючи на зниження темпів інфляції порівняно з піковим 2022 роком, показник індексу споживчих цін у 2024 році залишається високим та становив 112%, що підриває фінансову стабільність підприємств та купівельну спроможність.

Постійна девальвація гривні, курс долара США зріс на 5,46 грн. за 2022-2024 рр., збільшує витрати на імпорт та створює невизначеність для бізнес-планування.

Зростання індексу доступності продовольства свідчить про напругу у соціальній сфері, що може призвести до зниження споживчого попиту.

Отже, фінансова безпека підприємств в Україні залишається вразливою до зовнішніх макроекономічних викликів. Для забезпечення стійкості бізнесу необхідно розробляти ефективні стратегії управління ризиками, пов'язаними як із високою вартістю капіталу та інфляцією, так і з загальною економічною нестабільністю.

Для оцінки стану фінансової безпеки підприємств важливим є аналіз вартості залучення фінансових ресурсів, що визначає доступність кредитування, ефективність інвестиційних проєктів та загальну ліквідність бізнесу.

Показники табл. 2.2 ілюструють динаміку основних індикаторів вартості залучених фінансових ресурсів в Україні.

Таблиця 2.2

Динаміка вартості залучених фінансових ресурсів у 2022-2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. від 2022 р. (+,-)	Можлива загроза
	2022	2023	2024		
Облікова ставка НБУ, %	18,42	22,85	13,0	-5,42	Висока вартість запозичень, обмеження інвестиційної активності, ризик ліквідності
Відсоткова ставка за банківським кредитом, %	27,0	21,0	16,5	-10,5	Висока вартість кредитних ресурсів

Аналіз даних табл. 2.2 свідчить про позитивну тенденцію до зниження вартості залучених фінансових ресурсів у 2022-2024 рр.

Облікова ставка НБУ та середні відсоткові ставки за банківськими кредитами суттєво зменшилися.

Період 2022-2024 рр. характеризувався значною волатильністю монетарної політики. На початку повномасштабного вторгнення, у березні – червні 2022 року, облікова ставка НБУ зберігалася на рівні 10%. Однак, в умовах різкого зростання інфляції та необхідності стабілізації валютного ринку, НБУ різко підвищив ставку до 25%, і цей критичний рівень утримувався до середини 2023 року. Саме такий піковий показник відображає високе значення середньорічної облікової ставки НБУ у 2022 році у розмірі 18,42% та 2023 році у розмірі 22,85%.

Така політика мала наслідком високу вартість банківського кредитування, що видно зі ставки 27,0% у 2022 році, що створювало значну загрозу для фінансової безпеки підприємств, обмежувало їх інвестиційну активність та доступ до обігових коштів.

З середини 2023 року, завдяки стабілізації інфляційних процесів та міжнародній фінансовій допомозі, НБУ розпочав цикл пом'якшення монетарної політики. Ставка поступово знижувалася, досягнула до кінця 2024 року рівня 13,0%, що призвело до зниження середньої відсоткової ставки за кредитами до 16,5%.

Отже, зниження облікової ставки НБУ з 18,42% у 2022 році до 13,0% у 2024 році та відповідне зменшення середньої ставки за кредитами з 27,0% до 16,5% є сприятливим фактором для бізнесу, що зменшує фінансове навантаження на підприємства, підвищує доступність кредитних коштів та стимулює інвестиційну активність.

Незважаючи на позитивну динаміку, загрози щодо вартості залучених фінансових ресурсів, залишаються актуальними. Абсолютні значення ставок у розмірі 13% та 16,5% все ще є високими порівняно з довоєнним періодом, тобто ризики ліквідності та обмеженість інвестиційних можливостей продовжують бути викликом для фінансової безпеки українських підприємств.

Для наочності динаміку вартості залучених фінансових ресурсів наведено на рис. 2.1.

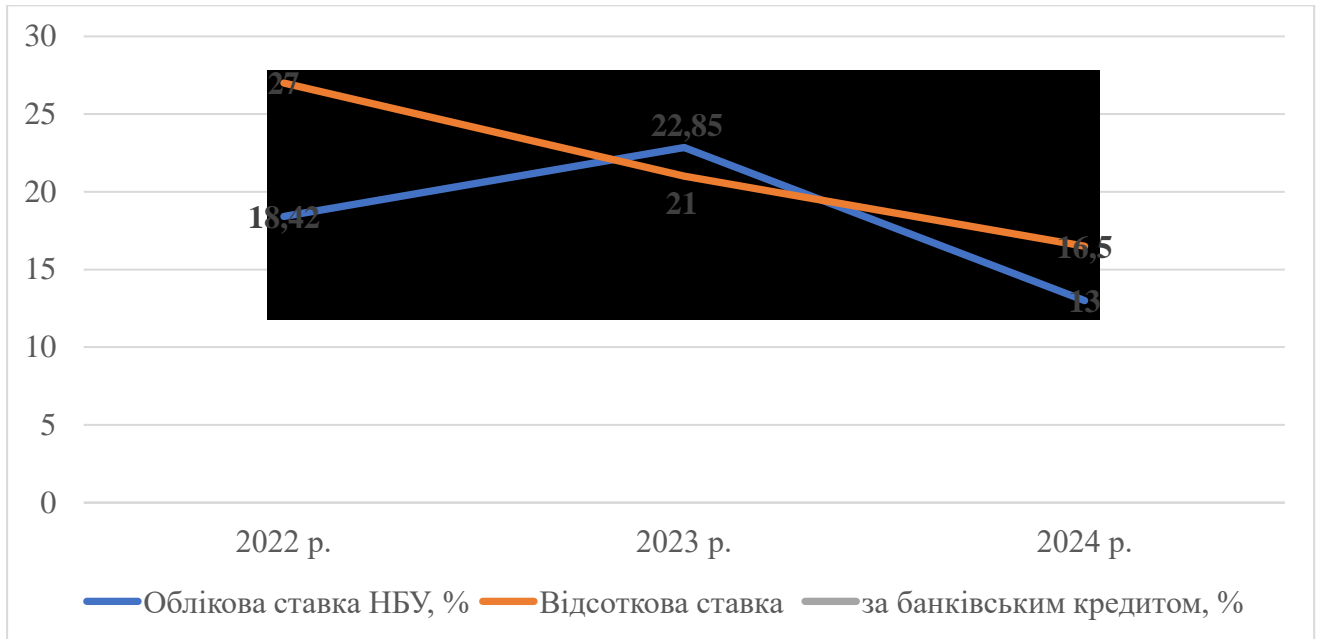

Рис. 2.1 Динаміка вартості залучених фінансових ресурсів у 2022-2024 рр., %

Отже, дані рис. 2.1 демонструє зниження облікової ставки НБУ та відсоткової ставки за кредитами, що є позитивним явищем як для економіки України, так і для підприємств.

Одним із найважливіших індикаторів, що безпосередньо впливає на витрати підприємств на персонал, платоспроможність споживачів та мотивацію працівників, є динаміка заробітної плати.

У табл.2.3 відображено зміни середньої місячної заробітної плати та темпи її зростання за 2022-2024 рр., що дозволяє оцінити тенденції на ринку праці та потенційні ризики для фінансової стійкості бізнесу.

Таблиця 2.3

Динаміка середньої заробітної плати в Україні

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. від 2022 р. (+,-)	Можлива загроза
	2022	2023	2024		
Середня місячна заробітна плата, грн.	13376,21	14308,46	17486,6	+4110,39	Зниження купівельної спроможності громадян
Темп зростання реальної заробітної плати, %	2,9	7,0	22,2	+19,3	Зниження купівельної спроможності громадян

Дані табл. 2.3 демонструють стабільне зростання середньої місячної заробітної плати в Україні протягом 2022-2024 рр.

Заробітна плата зросла з 13,4 тис. грн. у 2022 році до 17,5 тис. грн. у 2024 році, тобто на 4110,39 грн. З точки зору доходів громадян така ситуація є позитивною, але вона несе певні загрози для підприємств, пов'язані зі зростанням фонду оплати праці та необхідністю пошуку додаткових фінансових ресурсів для його забезпечення.

Тенденція до зростання середньої заробітної плати у країні позитивна, адже вона зростає щороку, особливо суттєво у 2024 році.

У 2023 році зарплата зросла на 7%, що свідчить про відновлення економіки після кризових явищ та підтверджує стабільне покращення доходів населення.

Уже у 2024 році темп зростання прискорився до 22,2%, що є позитивним сигналом для купівельної спроможності працівників і фінансової безпеки підприємств.

Темп зростання реальної заробітної плати також демонструє позитивну динаміку та збільшився з 2,9% у 2022 році до 22,2% у 2024 році, тобто доходи громадян зростали швидше, ніж ціни, що, здавалося б, має нівелювати зазначену в таблиці загрозу «зниження купівельної спроможності громадян».

Для підприємств підвищення темпу зростання реальної заробітної плати є позитивним знаком, оскільки стимулює попит на товари та послуги, а для працівників – покращує матеріальний стан і мотивацію.

Однак, можлива загроза «зниження купівельної спроможності» залишається актуальною з кількох причин:

- зростання відбулося після значного падіння економіки та різкої інфляції у 2022 році;
- середні показники маскують нерівномірність доходів у різних галузях та регіонах, де реальна заробітна плата може падати;
- постійні військові ризики, втрата робочих місць та інфляційні очікування підривають фінансову безпеку підприємств.

Інвестиційна активність підприємств України показує рівень довіри

бізнесу до майбутнього та можливості для модернізації.

У табл. 2.4 наведено основні інвестиційні показники.

Таблиця 2.4

Інвестиційна активність підприємств України [11]

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. від 2022 р. (+,-)	Можлива загроза
	2022	2023	2024		
Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США	1152,0	4247,0	3329,0	+2177	Нестача зовнішнього фінансування, залежність від міжнародної допомоги, високі воєнні ризики для інвесторів
Прямі іноземні інвестиції з України, млн. дол. США	529,0	42,0	162,0	-367	Відтік капіталу з країни, погіршення інвестиційного балансу, послаблення довіри до економіки

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну та з України за 2022-2024 рр. демонструє неоднозначну картину, що має безпосередній вплив на фінансову безпеку підприємств.

Так, збільшення ПІІ у 2023 році до 4247 млн. дол. США порівняно з 2022 роком, показує адаптацію іноземного бізнесу до умов воєнного часу та певні позитивні сигнали щодо української економіки.

Зниження припливу у 2024 році до 3329 млн. дол. США на 25% порівняно з 2023 роком вказує на збереження високих ризиків для інвесторів, що пов'язано з інтенсифікацією воєнних дій та несприятливими умовами у країні.

Значна частина припливу ПІІ, особливо у 2024 році, сформована за рахунок реінвестування доходів, а не «живих» інвестицій у нові проєкти, тобто показує обережність інвесторів та відсутність страхових гарантій на випадок воєнних ризиків.

Різне зниження відтоку інвестицій з України в 2023 році до 42 млн. дол. США можна пояснити жорсткими валютними обмеженнями, введеними Національним банком України з початку повномасштабного вторгнення.

Повернення до відтоку капіталу у 2024 році до 162 млн. дол. США пов'язано з поступовим пом'якшенням валютних обмежень з боку НБУ, зокрема щодо виведення дивідендів. Однак, інвестори все ще не довіряють українській економіці достатньо, щоб залишати свої прибутки у країні.

Незважаючи на деяке зростання припливу ПІІ, нестабільність показників показують високі ризики, що створює загрозу для фінансової безпеки українських підприємств. Значна частина інвестицій надходить у вигляді реінвестування, що робить економіку вразливою до змін у фінансовій політиці міжнародних інвесторів.

Для підприємств це означає ускладнений доступ до дешевих інвестиційних ресурсів, потенційну нестачу капіталу для розвитку та модернізації, а також необхідність враховувати високі ризики при плануванні інвестиційної діяльності.

Окрім розрахункових необхідно звернути увагу на інші важливі зовнішні загрози, які не можна обрахувати кількісно.

- постійна змінюваність та недосконалість українського законодавства, особливо це стосується Податкового кодексу України, який відіграє досить суттєву роль для функціонування кожного суб'єкта підприємництва;
- нестабільність фінансового і, зокрема, валютного ринків, що характеризується хронічною нестабільністю;
- військові події в країні [4].

Для підприємств, які перебувають в умовах нестабільного чи кризового середовища, збільшується ймовірність виникнення фінансової небезпеки. Тому необхідним є впровадження системи управління фінансовою безпекою підприємства [4].

Отже, стан фінансової безпеки підприємств в Україні є вразливим. Аналіз основних макроекономічних індикаторів фінансової безпеки підприємств в Україні за період 2022-2024 рр. свідчить про двозначний стан зовнішнього середовища функціонування підприємств. Ситуація характеризується поєднанням позитивних тенденцій адаптації економіки до воєнних умов та збереженням критичних системних загроз.

2.2. Методи оцінки індикаторів фінансової безпеки підприємств

Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства ґрунтується на системі кількісних та якісних індикаторів, які відображають його фінансовий стан, стійкість і здатність протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Вибір методу оцінки залежить від цілей аналізу, доступності інформації та специфіки діяльності підприємства.

Оцінку фінансової безпеки підприємства проведемо на основі ТОВ «Домінік Ко», яке є українською компанією з багаторічною історією, що спеціалізується на виробництві кондитерських виробів. Підприємство засноване у 1919 році, пройшло тривалий етап становлення та розвитку і нині функціонує як сучасне, технічно модернізоване виробництво, діяльність якого відповідає міжнародним стандартам якості та безпеки харчової продукції.

Продукція ТОВ «Домінік Ко» успішно представлена на європейському ринку з 2006 року, що підтверджує відповідність підприємства міжнародним вимогам сертифікації ISO 22000:2018, IFS FOOD, ISO 9001:2015 та стандартам «UTZ Сосоа». Водночас бренд «Домінік» займає стійкі позиції й на внутрішньому українському ринку.

Підприємство демонструє стабільну динаміку розвитку, послідовно розширює виробничі потужності, удосконалює технологічні процеси, модернізує рецептури та приділяє особливу увагу якості та походженню сировини.

З 1999 року ТОВ «Домінік Ко» є об'єктом інвестицій американського приватного фонду «SigmaBleyzer», що забезпечує фінансову підтримку для подальшої модернізації виробництва та розширення географії збуту.

Узагальнені відомості про діяльність товариства наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Загальна інформація про ТОВ «Домінік Ко» [12]

Ознака	Характеристика
Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Домінік Ко»
Місце знаходження	36009, Україна, Полтавська обл., м. Полтава, вул. Решетилівська, буд.2
Вид економічної діяльності	10.82 Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів
Код за ЄДРПОУ	00382208
Телефон	+380532505040
Статутний капітал, грн.	31826522,0
Кількість працівників, осіб	494
Керівник	Плаксій В. І.
Бухгалтер	Горбачова Н.

Головною метою діяльності ТОВ «Домінік Ко» є отримання прибутку шляхом ефективного ведення виробничої, підприємницької, комерційної та інших видів діяльності. Поряд із цим, товариство орієнтується на задоволення суспільних соціально-економічних потреб, підвищення добробуту власників і працівників, а також на створення стабільних умов для подальшого розвитку.

Фінансовим результатом діяльності ТОВ «Домінік Ко» у 2022-2024 рр. був чистий прибуток, динаміку якого представлено на рис. 2.2.

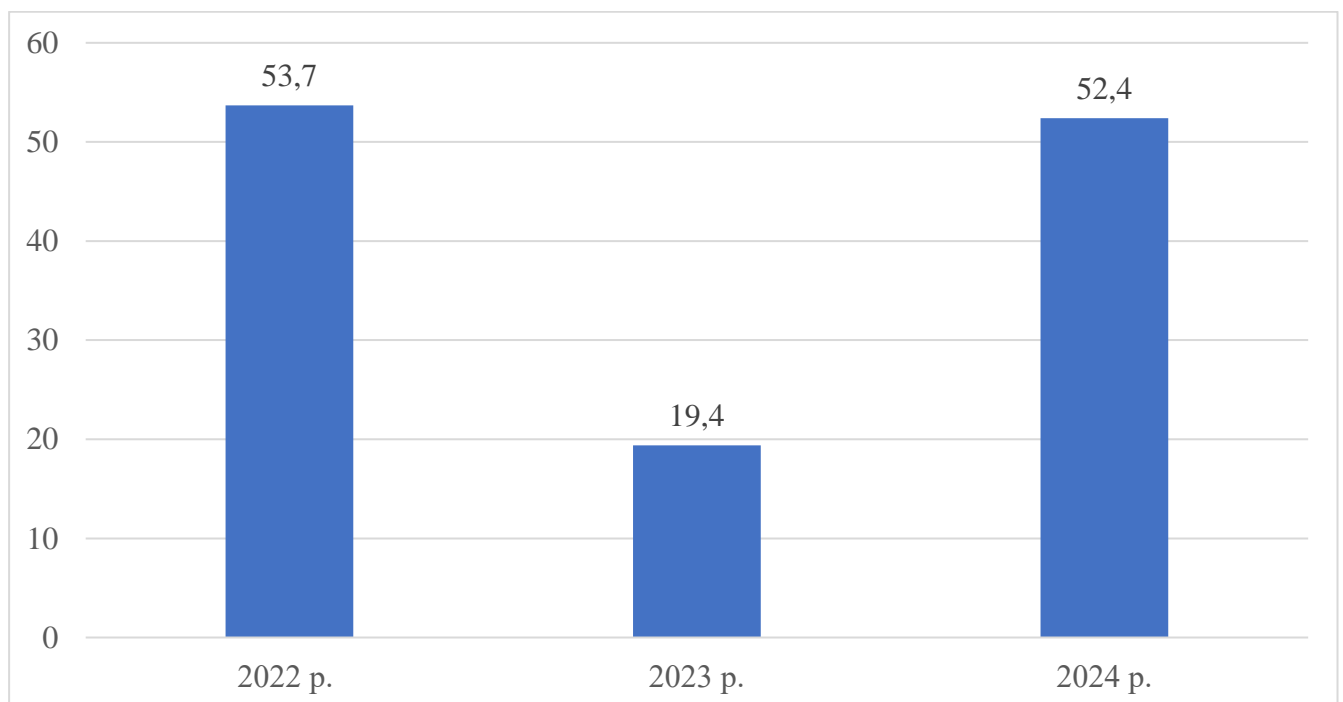

Рис. 2.2 Динаміка чистого прибутку ТОВ «Домінік Ко», млн. грн.

Дані рис. 2.2 свідчать про коливання величини чистого прибутку підприємства протягом досліджуваного періоду. Чистий прибуток у 2022 році становив 53,7 млн. грн., однак у 2023 році спостерігалось різке зниження показника до 19,4 млн. грн.

Уже у 2024 році ТОВ «Домінік Ко» вдалося майже відновити свої фінансові показники до рівня 2022 року, чистий прибуток зріс до 52,4 млн. грн. Керівництво підприємства пояснює це ефективною політикою ціноутворення та стабілізацією ситуації на ринку кондитерських виробів. Крім того, товариство отримало дохід від курсових різниць у зовнішньоекономічній діяльності у розмірі 9,3 млн. грн.

На основі методики, запропонованої Т.А. Ключко, розрахуємо індикатори фінансової безпеки досліджуваного товариства «Домінік Ко».

Розрахуємо темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів.

$$\text{Темпи зростання прибутку} = 52399 / 19398 * 100\% = 270,13$$

$$\text{Темпи зростання реалізації продукції} = 837760 / 735277 * 100\% = 113,94$$

$$\text{Темпи зростання активів} = 588556 / 500958 * 100\% = 117,49$$

Умовою фінансової безпеки є наступне формулювання:

Темпи зростання прибутку > темпів зростання реалізації продукції > темпів зростання активів, тобто прибуток має зростати швидше за обсяг реалізації, що показує ефективність управління витратами, та реалізація має зростати швидше за активи, що показує ефективність використання капіталу.

Для ТОВ «Домінік Ко»:

$$270,13 > 113,94 \text{ – перша умова виконується}$$

$$113,94 < 117,49 \text{ – друга умова не виконується}$$

Загальна умова темпів зростання не виконується, оскільки не виконується друга умова, тобто темпи зростання активів перевищують темпи зростання реалізації продукції.

Хоча прибуток ТОВ «Домінік Ко» зростає швидше, ніж реалізація товариства, темпи зростання активів перевищують темпи зростання реалізації продукції, що показує неповну відповідність умові фінансової безпеки. ТОВ

«Домінік Ко» інвестує в активи швидше, ніж зростають обсяги продажів.

Розрахуємо оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Домінік Ко» за 2024 рік.

Оборотність дебіторської заборгованості = $837760 / 73854 = 11,34 = 11$ разів

Оборотність кредиторської заборгованості = $690612 / 65568 = 10,53 = 11$ разів

Отже, протягом фінансового року кредиторську заборгованість ТОВ «Домінік Ко» за 2024 рік було погашено 9 разів.

Якщо оборотність дебіторської заборгованості більша за оборотність кредиторської заборгованості, ТОВ «Домінік Ко» швидше збирає гроші, ніж сплачує борги, в результаті створюється позитивний грошовий потік і підвищує фінансову стійкість.

Отже, умова оборотність Дтз > оборотність Ктз прямо відображає фінансово безпечну ситуацію, тобто гроші надходять швидше, ніж потрібно їх виплачувати.

У табл. 2.6 розглянемо основні індикатори фінансової безпеки товариства.

Таблиця 2.6

Індикатори фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко»

Показник	Граничне значення	Значення ТОВ «Домінік Ко»	Загальна характеристика показника	Характеристика показника ТОВ «Домінік Ко»	Виконання умови
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт покриття (об. кошти/ короткострокові зобов'язання)	1,0	71,35	Загальне значення має бути не менше граничного	Суттєво перевищує граничне значення	+
2. Коефіцієнт автономії (Власний капітал/ Валюта балансу)	0,3	0,88	Загальне значення має бути не менше граничного	Суттєво перевищує граничне значення	+
3. Рентабельність активів (Чистий прибуток/ Валюта балансу)	$I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції У 2024 році – 112,0 %	8,90%	Загальне значення має бути не менше граничного	Суттєво менше граничного значення	–
4. Рентабельність власного капіталу (ЧП / ВК)	15%	10,15%	Значення має бути не менше граничного	Менше граничного значення	–

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6
5. Тимчасова структура кредитів	Кредити до 1 р. – менше 30%, >1 року – менше 70%	0%	Загальне значення має бути не менше граничного	У товариства немає кредитних ресурсів	+
6. Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	прибуток має зростати швидше за обсяг реалізації; реалізація має зростати швидше за активи	270,13 > 113,94 113,94 < 117,49	Темпи зростання прибутку > темпів зростання реалізації продукції > темпів зростання активів	перша умова виконується, друга умова не виконується	+ –
7. Співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей		Оборотність Дт заборг. – 11 разів Оборотність Кт заборг. – 11 разів	Оборотність дебіторської заборгованості > оборотності кредиторської заборгованості	Оборотність Дт заборгованості дорівнює оборотності Кт заборгованості	–

Дані табл. 2.6 свідчать, що з 7 основних індикаторів фінансової безпеки лише 3 повністю відповідають встановленим нормам, один індикатор виконує умову частково, а 3 показники не задовольняють критеріям безпеки.

Так, рентабельність активів становила лише 8,9%, що суттєво нижче рівня інфляції 2024 року, рентабельність власного капіталу становила 10,15%, що менше нормативного рівня у 15%. Окрім цього співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей не відповідає умовам фінансової безпеки, оскільки оборотність дебіторської заборгованості дорівнює оборотності кредиторської заборгованості.

Умову темпів зростання прибутку, реалізації продукції та активів виконано частково. Прибуток ТОВ «Домінік Ко» зростає швидше ніж реалізація продукції товариства, однак темпи зростання активів перевищують темпи зростання реалізації продукції, що показує неповну відповідність критеріям фінансової безпеки.

Таким чином, ТОВ «Домінік Ко» перебуває в зоні нормального рівня

фінансової безпеки, але з наявними потенційними ризиками, які потребують контролю та оптимізації управлінських рішень для підтримання стійкого розвитку товариства.

Для проведення експрес-аналізу рівня фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» доцільно застосувати підхід, відомий як метод балів, що ґрунтується на присвоєнні кожному фінансовому показнику певної кількості балів залежно від ступеня його відповідності нормативним значенням.

Сутність методу полягає у віднесенні підприємства до певного класу фінансової безпеки.

Якщо значення показника перевищує нормальне, йому присвоюється I клас фінансової надійності. У разі, коли показник нижчий за нормальний, але перевищує критичний рівень, він відноситься до II класу. Показники, що опускаються нижче критичного рівня, відносяться до III класу.

Значення показників ТОВ «Домінік Ко» та граничні значення, за якими визначається рівень фінансової безпеки, наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ТОВ «Домінік Ко» та граничні значення показників фінансового стану для визначення рівня фінансової безпеки

Назви показників	Значення показника	I клас	II клас	III клас
1. Коефіцієнт покриття, Кп	71,35	більший за 2	1 – 2	менший за 1
2. Коефіцієнт автономії, Ка	0,88	більший за 0,7	0,5 – 0,7	менший за 0,5
3. Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів, Кзз	2,47	більший за 0,8	0,5 – 0,8	менший за 0,5
4. Коефіцієнт оборотності активів, Коа	1,54	більший за 0,95	0,5 – 0,95	менший за 0,5
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, Ккз	9,47	більший за 5,2	2,5 – 5,2	менший за 2,5

Дані, наведені в табл. 2.7, свідчать, що досліджуване товариство характеризується доволі високими показниками оцінки фінансового стану, що дозволяє віднести його до першого класу фінансової надійності.

Загальний рівень фінансової безпеки визначається у балах, які

обчислюються як сума добутків рейтингу кожного показника на відповідний клас.

$$B = \sum Pe_i \times Кл_i, \quad (2.1)$$

де B – сума балів;

Pe_i – рейтинг i -го показника;

$Кл_i$ – клас i -го показника.

Рейтинг показника визначають, залежно важливості показника для вибраного напрямку дослідження (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Визначення рейтингу показників фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко»

Показники	Варіанти						
	Рейтинг показників, %	1		2		3	
		Клас	Бали	Клас	Бали	Клас	Бали
1. Коефіцієнт покриття, K_p	25	I	25	II	50	III	75
2. Коефіцієнт автономії, K_a	20	I	20	II	40	III	60
3. Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів, $K_{зз}$	20	I	20	II	40	III	60
4. Коефіцієнт оборотності активів, K_{oa}	20	I	20	II	40	III	60
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, $K_{кз}$	15	I	15	II	30	III	45
Разом	100	-	100	-	200	-	300
Клас рівня ФБ ТОВ «Домінік Ко»	-	-	I	-	II	-	III

Враховуючи, що сукупний рейтинг показників становить 100, при значеннях, які відповідають I класу, підприємство отримує 100 балів, при II класі – 200 балів, а при III класі – 300 балів (варіанти I, II, III).

Оскільки I клас відповідає значенням показників, що перевищують нормативні, а III клас показникам, які нижчі за критичні, визначають наступну градацію рівнів фінансової безпеки підприємства:

I клас – високий рівень безпеки (100-150 балів);

II клас – задовільний (нормальний) рівень безпеки (151-250 балів);

III клас – критичний рівень безпеки (251-300 балів).

Таким чином, ТОВ «Домінік Ко» за наведеною градацією відноситься до I класу, тобто характеризується високим рівнем економічної безпеки, оскільки загальний бал підприємства становить 100.

I.V. Кривов'язюк зазначає, що оцінювання фінансової безпеки підприємства доцільно здійснювати за методикою, яка базується на розрахунку показників забезпеченості.

Показники забезпеченості визначають за формулами:

$$K_{заб1} = VOЗ / З, \quad (2.1)$$

$$K_{заб2} = (VOЗ + K_M) / З,$$

$$K_{заб3} = (VOЗ + K_M + K_T) / З,$$

Де VOЗ – власні оборотні засоби;

K_M – середньострокові і довгострокові кредити;

K_T – короткострокові кредити;

З – сума запасів і витрат.

В залежності від значень показників виділяють нормальний, нестійкий, критичний та кризовий рівні безпеки.

На рис. 2.3 наведено алгоритм пошуку зони функціонування підприємства.

Рис.2.3 Алгоритм визначення поточної зони функціонування ТОВ «Домінік Ко»

Розрахуємо основні показники забезпеченості ТОВ «Домінік Ко» за 2024 рік.

$$K_{заб1} = BO3 / 3 = 405142 / 163639 = 2,48$$

$$K_{заб2} = (BO3 + K_M) / 3 = (405142 + 0) / 163639 = 2,48$$

$$K_{заб3} = (BO3 + K_M + K_T) / 3 = (405142 + 0 + 0) / 163639 = 2,48$$

З огляду на те, що досліджуване підприємство «Домінік Ко» не використовує короткострокових і довгострокових кредитів, усі показники його забезпеченості мають однакові значення, що свідчить про відсутність кредитного навантаження та формування фінансової стійкості виключно за рахунок власних ресурсів.

Отже, ТОВ «Домінік» функціонує в зоні нормального рівня фінансової безпеки, оскільки повністю забезпечує свої запаси власними оборотними засобами.

Для оцінки стану підприємства та визначення рівня його економічної безпеки застосовується методика Т.Л. Зубко, що передбачає врахування функціональних складових діяльності підприємства. Дослідниця виділила основні аспекти функціонування окремих елементів економічної безпеки, зокрема фінансової безпеки [13].

Для кожного з наведених показників визначено відповідні функції належності. Для уніфікації оцінювання використано єдину шкалу значень:

- [0 – 0,2] – ДН (дуже низький рівень показника);
- [0,2 – 0,35] – Н (низький рівень показника);
- [0,35 – 0,65] – С (середній рівень показника);
- [0,65 – 0,8] – В (високий рівень показника);
- [0,8 – 1,0] – ДВ (дуже високий рівень показника).

Запропонована градація дозволяє точно інтерпретувати результати оцінювання та здійснити порівняння рівня розвитку окремих складових у межах загальної системи показників.

Оцінимо фінансову безпеку ТОВ «Домінік Ко» за наступними індикаторами:

- коефіцієнт автономії ($K_{авт}$);
- коефіцієнт фінансування ($K_{фін}$);

- коефіцієнт покриття ($K_{\text{покр}}$);
- оборотність дебіторської заборгованості ($K_{\text{одз}}$);
- оборотність кредиторської заборгованості ($K_{\text{окз}}$);
- рентабельність діяльності ($K_{\text{р}}$).

Розрахуємо 6 вищезазначених показників для ТОВ «Домінік Ко» за 2024 рік.

Коефіцієнт автономії для ТОВ «Домінік Ко» становив:

$$K_{\text{авт}} = 516297 / 588556 = 0,88$$

Коефіцієнт фінансування для ТОВ «Домінік Ко» становив:

$$K_{\text{фін}} = 516297 / 72259 = 7,15$$

Коефіцієнт покриття для ТОВ «Домінік Ко» становив:

$$K_{\text{покр}} = 477401 / 6691 = 71,35$$

Оборотність дебіторської заборгованості для ТОВ «Домінік Ко» становив:

$$K_{\text{одз}} = 735277 / 73854 = 9,96$$

Оборотність кредиторської заборгованості для ТОВ «Домінік Ко» становив: $K_{\text{окз}} = 620962 / 65568 = 9,47$

Рентабельність діяльності для ТОВ «Домінік Ко» становив:

$$K_{\text{р}} = 52399 / 735277 * 100\% = 7,13$$

У табл. 2.9 наведено основні показники фінансової безпеки досліджуваного товариства.

Таблиця 2.9

Показники та оцінка функціонування фінансової безпеки
ТОВ «Домінік Ко» за 2024 р.

Показник	$K_{\text{авт.}}$	$K_{\text{фін}}$	$K_{\text{покр}}$	$K_{\text{одз}}$	$K_{\text{окз}}$	$K_{\text{р}}$
Значення показника ТОВ «Домінік Ко»	0,88	7,15	71,35	9,96	9,47	7,13
Оцінка показника згідно шкали	ДВ	ДВ	ДВ	В	В	В
Значення оцінки показника згідно шкали	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7

Виходячи з даних табл. 2.9 визначимо загальний показник рівня фінансової

безпеки ТОВ «Домінік Ко».

$$X_4 = \sqrt[6]{0,9 \times 0,9 \times 0,9 \times 0,7 \times 0,7 \times 0,7} = \sqrt[6]{0,250047} = 0,7937$$

Отже, ТОВ «Домінік Ко» характеризується високим рівнем фінансової безпеки, що свідчить про стійке фінансове становище товариства та ефективне управління його фінансовими ресурсами.

За результатами комплексного аналізу ТОВ «Домінік Ко», що проведено із застосуванням різних методик оцінки індикаторів фінансової безпеки, товариство демонструє високий рівень фінансової безпеки. Усі розраховані показники, незалежно від обраного методу, відносяться до I класу за градацією балів (100-150 балів), до високого рівня фінансової безпеки, тобто товариство має стійке фінансове становище, ефективне управління та низький рівень потенційних фінансових ризиків.

У другому розділі роботи охарактеризовано стан фінансової безпеки підприємств в Україні та оцінено індикатори фінансової безпеки на прикладі ТОВ «Домінік Ко».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки

Розробка стратегії фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» має забезпечити мінімізацію ризиків, стабілізувати фінансовий стан і забезпечити стале функціонування товариства.

Стратегія забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» передбачає формування комплексу заходів, спрямованих на нейтралізацію існуючих та потенційних загроз і досягнення цільового рівня фінансової стійкості.

1. Мета та завдання стратегії

Метою стратегії є забезпечення сталого фінансового стану, мінімізація ризиків банкрутства та максимізація вартості компанії в умовах економічної нестабільності в Україні.

Основними завданнями стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» є:

- забезпечення достатнього рівня прибутковості та рентабельності;
- оптимізація структури капіталу та зниження вартості його залучення;
- створення ефективної системи управління фінансовими ризиками;
- забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації.

2. Основні напрямки забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко»

2.1. Управління фінансовими ресурсами та капіталом ТОВ «Домінік Ко»:

- диверсифікація джерел фінансування ТОВ «Домінік Ко», залучення банківських кредитів та альтернативних джерел (лізинг, гранти, інвестиції);
- використання зниження облікової ставки НБУ для рефінансування існуючих кредитів на більш вигідних умовах.

2.2. Управління ліквідністю та грошовими потоками ТОВ «Домінік Ко»:

- постійний моніторинг грошових потоків, забезпечення позитивного платіжного балансу для уникнення касових розривів;
- управління дебіторською заборгованістю, впровадження жорсткіших умов оплати, використання факторингу для прискореного отримання коштів;
- збільшення резервного фонду для покриття непередбачених витрат або збитків.

2.3. Управління прибутковістю та рентабельністю ТОВ «Домінік Ко»:

- оптимізація собівартості продукції, пошук більш вигідних постачальників сировини (какао, цукор), енергозбереження;
- гнучке ціноутворення з урахуванням інфляції та ринкового попиту;
- розробка нових видів кондитерських виробів для задоволення потреб ринку та зниження залежності від вузького сегмента.

2.4. Управління ризиками ТОВ «Домінік Ко»:

- використання хеджування, закупівля імпортової сировини з фіксацією курсу для мінімізації втрат від девальвації гривні;
- ретельна перевірка контрагентів та партнерів;
- розробка планів безперервності бізнесу, страхування основних активів.

У табл. 3.1 представлено основні стратегічні напрями забезпечення фінансової безпеки досліджуваного товариства.

Таблиця 3.1

Стратегічні напрями забезпечення фінансової безпеки

ТОВ «Домінік Ко»

Напрями	Конкретні заходи	Термін реалізації	Відповідальні підрозділи
1	2	3	4
Управління грошовими потоками	Впровадження системи щомісячного прогнозування надходжень і витрат	Постійно	Фінансовий відділ
Оптимізація витрат	Аналіз і скорочення неефективних витрат, перехід на енергоощадні технології	2026 р.	Економічний відділ

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Управління ризиками	Формування резерву на покриття фінансових втрат	2026 р.	Бухгалтерія
Підвищення рентабельності	Розробка нових продуктів або послуг	2025-2026 рр.	Відділ маркетингу
Оптимізація структури капіталу	Аналіз співвідношення власного та позикового капіталу; залучення довгострокових інвестицій; рефінансування існуючих кредитів на вигідніших умовах	2025-2026 рр.	Фінансовий відділ, Керівництво

Дані табл. 3.1 ілюструють структурований підхід ТОВ «Домінік Ко» до зміцнення своєї фінансової безпеки через реалізацію конкретних стратегічних напрямів, які охоплюють основні сфери фінансової діяльності підприємства:

- управління грошовими потоками;
- оптимізацію витрат;
- управління ризиками;
- підвищення прибутковості (рентабельності);
- оптимізацію капіталу товариства.

Реалізація розглянутих заходів показує системний підхід керівництва ТОВ «Домінік Ко» до забезпечення фінансової стійкості.

Встановлення чітких термінів та визначення відповідальних підрозділів (фінансовий, економічний, маркетинговий відділи та бухгалтерія) забезпечує адресність та контроль за виконанням стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко».

Таким чином, запропоновані заходи спрямовані на нейтралізацію потенційних загроз, розвиток асортименту продукції, що в сукупності має забезпечити сталий розвиток підприємства та зміцнити його фінансову безпеку в довгостроковій перспективі.

Для успішної реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки важливе значення має чітке планування процесу її впровадження.

У табл. 3.2 представлено логічну послідовність етапів реалізації стратегії у ТОВ «Домінік Ко», що дозволить систематизувати роботу, забезпечити контроль на кожній стадії та вчасно коригувати управлінські рішення.

Таблиця 3.2

Етапи реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки

ТОВ «Домінік Ко»

Етап	Сутність етапу	Терміни	Очікуваний результат
Підготовчий	Діагностика фінансової безпеки	I кв. 2026 р.	Визначення слабких місць
Реалізаційний	Впровадження заходів з управління грошовими потоками, ліквідністю, оптимізації капіталу	II–III кв. 2026 р.	Стабілізація фінансового стану
Оціночний	Контроль виконання, оцінка результативності	IV кв. 2026 р.	Коригування стратегії

Аналіз даних табл.3.2 демонструє структурований та послідовний підхід до впровадження заходів із забезпечення фінансової безпеки в ТОВ «Домінік Ко».

Стратегія забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» розбита на підготовчий, реалізаційний та оціночний етапи, що охоплюють повний цикл управління від діагностики до контролю та коригування.

Підготовчий етап спрямований на виявлення слабких місць, що є основою для розробки правильних заходів.

Реалізаційний етап фокусується на впровадженні конкретних заходів (управління потоками, ліквідністю, капіталом), спрямованих на стабілізацію фінансового стану.

Оціночний етап забезпечує контроль виконання та можливість коригування стратегії, що підтверджує динамічний характер системи фінансової безпеки.

Отже, запропоновані етапи формують дієвий алгоритм для ТОВ «Домінік Ко», що дозволить не лише впровадити необхідні зміни, а й постійно моніторити їх ефективність, забезпечувати таким чином сталий розвиток та високий рівень фінансової безпеки підприємства.

ТОВ «Домінік Ко» очікує поліпшення фінансових показників:

- зростання рентабельності активів;
- зростання рентабельності власного капіталу;
- збільшення чистого прибутку.

На рис. 3.1 представлено систему забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко».

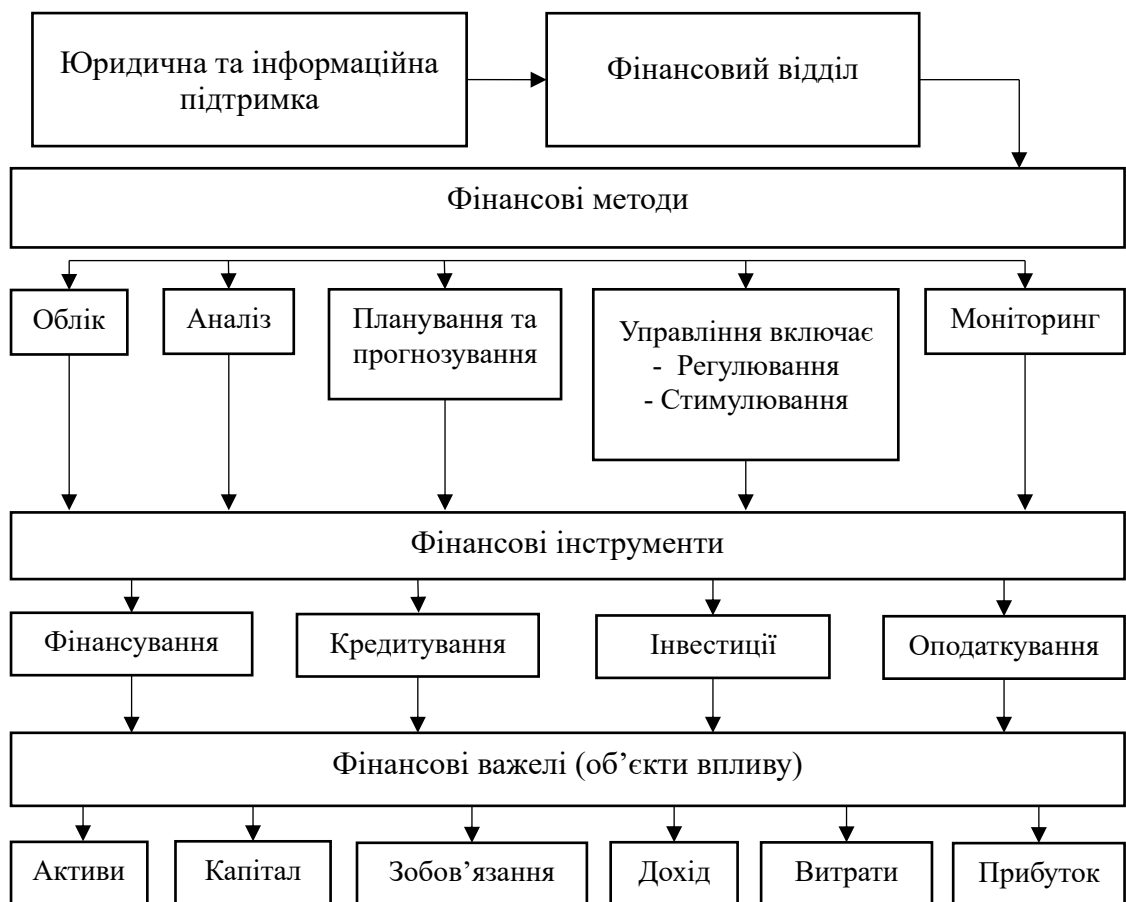

Рис. 3.1 Система забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко»

Виходячи з основних завдань фінансової безпеки, необхідно розробити поетапний алгоритм зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко», яким передбачено необхідність:

- створити інформаційну базу для аналізу;
- виявити внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на діяльність товариства;
- провести фінансовий аналіз та оцінити поточний стан;
- розробити прогнози і визначити майбутні цілі;
- формулювати необхідні дії для реалізації планів;
- здійснити поточний контроль за виконанням поставлених завдань;
- оцінити ефективність впроваджених заходів;
- надати рекомендації для усунення виявлених проблем та підвищувати операційну ефективність.

Враховуючи циклічність діяльності ТОВ «Домінік Ко», взаємозв'язок та взаємний вплив етапів системи є очевидним. Тому товариству необхідно об'єднати всі елементи в цілісну, безперервно функціонуючу систему.

Основним компонентом цієї системи є фінансовий механізм забезпечення безпеки, що відповідає за підтримання відповідного рівня фінансової безпеки та включає такі складові:

- фінансові методи;
- фінансові інструменти;
- фінансові важелі;
- правове забезпечення (нормативна база);
- інформаційне забезпечення (дані для прийняття рішень).

Фундаментальна роль складових елементів фінансового механізму полягає у забезпеченні сталого розвитку підприємств через вплив на фінансовий стан. Ефективне застосування всіх елементів механізму є запорукою досягнення як тактичних, так і стратегічних цілей.

Виділяють такі основні фінансові методи:

1. Фінансовий облік – метод передбачає комплексний процес, пов'язаний з виявленням, вимірюванням, реєстрацією, накопичуванням, узагальненням, зберіганням та передачею інформації про діяльність підприємств. Його мета –

забезпечення як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів даними, необхідними для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2. Фінансовий аналіз полягає у використанні кількісних та якісних методів для діагностики поточного фінансового стану товариства, виявлення слабких місць, оцінки ефективності використання ресурсів та ідентифікації резервів для зростання.

3. Фінансове прогнозування та планування охоплює розробку системи фінансових планів і планових показників. Його основне завдання – забезпечити майбутній розвиток підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищити ефективність його фінансової діяльності в перспективі.

4. Фінансове регулювання полягає в цілеспрямованому впливі на об'єкт управління для досягнення запланованих фінансових результатів та оперативного усунення будь-яких відхилень від наміченого курсу.

5. Фінансове стимулювання передбачає застосування системи заохочень (премії, бонуси) або, за потреби, покарань (штрафи, санкції) для підвищення зацікавленості окремих підрозділів чи працівників у досягненні оптимальних фінансово-економічних результатів.

6. Оперативне та поточне управління грошовими коштами охоплює щоденний контроль за рухом фінансових ресурсів, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також моніторинг фінансових результатів і наявних ресурсів.

7. Оцінка фінансових ризиків – метод спрямований на ідентифікацію, контроль та мінімізацію потенційних загроз фінансовій безпеці, що досягається шляхом створення необхідних резервів та використання інструментів страхування.

8. Моніторинг виконання плану передбачає своєчасне виявлення фактичних відхилень від запланованих показників, встановлення їх причин та впровадження адекватних коригувальних заходів для досягнення стратегічних цілей товариства.

Реалізація зазначених методів відбувається за допомогою різноманітних фінансових інструментів, які використовуються підприємствами (наприклад, інвестиції, кредитування, страхування, ціноутворення та оподаткування).

Інструменти, у свою чергу, активуються через використання конкретних фінансових важелів, до яких відносять доходи, витрати, прибуток, кредитні кошти, інвестиції, акції, страхові платежі, ціни на продукцію, заробітну плату, амортизаційні відрахування, податки, пільги, санкції, дивіденди, а також внутрішні правила і стандарти безпеки.

Розроблена стратегія забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» є комплексним і системним підходом, спрямованим на посилення фінансової стійкості підприємства в умовах макроекономічних викликів. Реалізація стратегії, з чітким визначенням термінів і відповідальних підрозділів, забезпечить не лише стабілізацію поточного фінансового стану, а й створить надійну основу для сталого розвитку та досягнення довгострокових цілей.

3.2. Можливості зміцнення фінансової безпеки підприємств в умовах сучасних викликів

Одним із напрямів стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко» є оптимізація структури капіталу. напрям є важливим для забезпечення довгострокової фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко», оскільки спрямований на досягнення оптимального балансу між власними коштами товариства, які забезпечують стійкість та запозиченими коштами, які стимулюють зростання, але підвищують ризик.

Отже, важливим етапом стратегічного розвитку підприємства є оптимізація структури капіталу, яка передбачає визначення такого співвідношення між власними коштами та залученими ресурсами, при якому забезпечується максимальна ефективність діяльності та мінімізація ризиків.

У табл. 3.3 наведено основні дані для визначення оптимальної структури капіталу ТОВ «Домінік Ко» за 2022-2024 рр. з урахуванням критерію мінімізації

рівня фінансових ризиків.

Таблиця 3.3

Вихідна інформація для визначення структури капіталу ТОВ «Домінік Ко» з урахуванням критерію мінімізації рівня фінансових ризиків

Показник	2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Необоротні активи	149100	31,43	131942	26,34	111155	18,89
Оборотні активи:						
- постійна частина	63439	13,37	71601	14,29	198684	33,75
- змінна частина	261784	55,20	297415	59,37	278717	47,36
Сукупний капітал	474323	100,0	500958	100,0	588556	100,0

Для забезпечення фінансової безпеки важливим є дотримання критерію мінімізації фінансових ризиків, що передбачає аналіз та оптимізацію структури капіталу підприємства.

У табл. 3.4 представлено динаміку розміру активів та пасивів ТОВ «Домінік Ко» за 2022-2024 рр., з фокусом на співвідношенні постійних/змінних активів та джерел їх фінансування, що дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості та ризиковості діяльності.

Таблиця 3.4

Розмір капіталу ТОВ «Домінік Ко» за 2022-2024 рр. з урахуванням критерію мінімізації рівня фінансових ризиків

Показник	Роки			Відхилення 2024р. від 2022р. (+,-)
	2022	2023	2024	
1	2	3	4	5
Загальна сума активів, тис. грн.	474323	500958	588556	+114233
Необоротні активи, тис. грн.	149100	131942	111155	-37945
Постійна частина оборотних активів, тис. грн.	63439	71601	198684	+135245
Власний капітал та довгостроковий позиковий капітал, тис. грн.	444500	463898	516297	+71797
Короткостроковий позиковий капітал, тис. грн.	29823	37060	72259	+42436

Продовження табл. 3.3

Частка власного капіталу, %	93,71	92,60	87,82	-5,89
Частка позикового капіталу, %	6,29	7,4	12,27	5,98

Змінна частина оборотних активів підприємства зазвичай фінансується за допомогою короткострокових позик. Однак, при застосуванні консервативної стратегії, частина цих активів може покриватися і власними коштами. Постійна ж частина оборотних активів традиційно фінансується з власного капіталу та довгострокових позик.

У табл. 3.5 наведено основні підходи до фінансування активів ТОВ «Домінік Ко»

Таблиця 3.5

Підходи до фінансування активів ТОВ «Домінік Ко»

Показник	Частка активу товариства «Домінік Ко» у 2024 році, %	Підходи до фінансування активів		
		агресивний	помірний	консервативний
Необоротні активи	18,89	40% – ДПК 60% – ВК	20% – ДПК 80% – ВК	10% – ДПК 90% – ВК
Постійна частина оборотних активів	33,75	50% – ДПК 50% – ВК	25% – ДПК 75% – ВК	100% – ВК
Змінна частина оборотних активів	47,36	100% – КПК	100% – КПК	50% – ВК 50% – КПК

Для того, щоб визначити нормативні значення коефіцієнтів фінансової автономії, фінансової залежності і фінансового левериджу потрібно посилається на фактично сформовану структуру активів і загальноприйняті підходи до їх фінансування.

Коефіцієнт фінансової автономії показує частку власного капіталу. Норматив цього коефіцієнта визначається виходячи з того, чи достатньо власного капіталу для покриття необоротних та постійних оборотних активів підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності – зворотний показник до коефіцієнту автономії.

Коефіцієнт фінансового лівереджу показує співвідношення позикового та власного капіталу. Його оптимальне значення залежить від галузі, ризиків та вартості запозичень.

Розрахуємо нормативну величину коефіцієнтів концентрації власного ($K_{вк}$), концентрації залученого (позикового) капіталу ($K_{зк}$) і фінансового левериджу ($K_{фл}$) у 2024 році при різних підходах до фінансування.

а) при агресивній політиці фінансування активів:

$$K_{вк} = 18,89 \times 0,6 + 33,75 \times 0,5 + 47,36 \times 0 = 28,21\%$$

$$K_{зк} = 18,89 \times 0,4 + 33,75 \times 0,5 + 47,36 \times 1 = 71,79\%$$

$$K_{фл} = 82,41 / 17,61 = 4,68\%;$$

б) при помірній політиці фінансування активів:

$$K_{вк} = 18,89 \times 0,8 + 33,75 \times 0,75 + 47,36 \times 0 = 40,43 \%$$

$$K_{зк} = 18,89 \times 0,2 + 33,75 \times 0,25 + 47,36 \times 1 = 59,57 \%$$

$$K_{фл} = 59,57 / 40,43 = 1,47\%;$$

в) при консервативній політиці фінансування активів:

$$K_{вк} = 18,89 \times 0,9 + 33,75 \times 1 + 47,36 \times 0,5 = 74,43\%$$

$$K_{зк} = 100 - 74,43 = 25,57\%;$$

$$K_{фл} = 25,57 / 74,43 = 0,34\%.$$

Проведені розрахунки свідчать, що фактична фінансова політика ТОВ «Домінік Ко» є навіть більш консервативною, ніж рекомендована модель консервативного фінансування у розмірі 74,43%, оскільки у 2024 році частка власного капіталу ТОВ «Домінік Ко» становила 87,82%, що значно вище за оптимальний рівень для консервативної фінансової політики.

З точки зору фінансової безпеки така ситуація є позитивною, оскільки товариство має високий рівень фінансової автономії та мінімальну залежність від зовнішніх кредиторів.

Однак така надмірна консервативність ТОВ «Домінік Ко» також вказує на:

– недостатню ефективність використання капіталу, оскільки товариство може втрачати можливості для додаткового прибутку, відмовляючись від

залучення помірно дешевих позикових коштів для інвестиційних проєктів;

– надлишок власного капіталу, оскільки частина власного капіталу використовується неоптимально.

Отже, ТОВ «Домінік Ко» варто розглянути можливість використання більшої частки позикового капіталу, до 25%, як у консервативній моделі, для фінансування ефективних інвестицій, що дозволить підвищити рентабельність власного капіталу без суттєвого збільшення фінансового ризику.

У табл.3.6 наведено прогнозні показники оптимізації структури капіталу досліджуваного товариства.

Таблиця 3.6

Прогноз оптимізації структури капіталу ТОВ «Домінік Ко»

Показник	Базовий рік 2024 р	Прогнозний рік 2025 р.	Відхилення, (+,-)	Можливість зміцнення
Власний капітал, тис. грн.	516297	438062,3	-78234,7	Зростання фінансового ризиків та зниження автономії
Позиковий капітал, тис. грн.	72259	150493,7	78234,7	Підвищення рентабельності та ефективності використання капіталу
Загальна сума джерел, тис. грн.	588556	588556	-	-
Розрахунковий коефіцієнт автономії	0,88	0,74	-0,14	-
Розрахунковий коефіцієнт фінансового лівереджу	0,14	0,34	+0,20	-

Аналіз даних свідчить про можливий перехід ТОВ «Домінік Ко» від надконсервативної до більш поміркованої консервативної політики фінансування.

Оптимізація структури капіталу створює можливість для зміцнення фінансової безпеки через підвищення ефективності використання капіталу.

Залучення додаткових коштів спрямоване на фінансування інвестиційних проектів, модернізацію виробництва, що в кінцевому підсумку має збільшити прибутковість та рентабельність власного капіталу.

Використання консервативної політики фінансування призведе до: збалансування співвідношення власного та позикового капіталу підприємства; активізації використання фінансових важелів для розвитку; підвищення загальної рентабельності власного капіталу; збереження при цьому високого рівня фінансової стійкості та мінімізації ризиків ліквідності, що є дуже важливим в умовах сучасних економічних викликів.

Перехід до моделі фінансування, близької до консервативно-оптимальної, дозволить ТОВ «Домінік Ко» задіяти більше фінансових важелів для розвитку, не втрачати при цьому критичної фінансової стійкості.

Найбільшою загрозою для фінансової безпеки будь-якого українського підприємства зараз є не економічні коливання, а фізичне знищення активів наслідок бойових дій або ракетних обстрілів.

СК «ІНГО» пропонує страхування майна підприємств від військових ризиків. Основні аспекти страхування основних матеріальних активів від воєнних ризиків представлено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Страхування основних матеріальних активів від воєнних ризиків [14]

Характеристика	Захист від ризиків	Ефект	Відповідальність
Укладання договорів страхування будівель юридичних осіб	Влучання ракет та/або їх уламків	Мінімізація катастрофічних втрат	Керівництво, Фінансовий відділ, Юридичний відділ
Укладання договорів страхування обладнання	Влучання безпілотних літальних апаратів та/або їх уламків	Збереження ліквідності	-
Укладання договорів страхування товарних запасів	-	Підвищення довіри інвесторів та партнерів	-
Укладання договорів страхування оздоблення приміщень	Застосування інших знарядь та засобів війни	-	-

Очікувані результати від укладання договорів страхування ТОВ «Домінік

Ко»:

- у разі настання страхового випадку підприємство зможе отримати страхове відшкодування, що дасть змогу оперативно відновити виробничу діяльність або перенести її до безпечнішого регіону, запобігти ризику банкрутства;

- можливість уникнути повного використання резервного фонду для відновлення активів, що сприятиме збереженню фінансової стабільності;

- наявність страхового захисту також позитивно вплине на довіру банків і потенційних інвесторів, підвищить інвестиційну привабливість товариства.

Зважаючи на визначені договором умови, договір страхування може додатково передбачати відшкодування витрат, понесених внаслідок таких подій:

- витрат на запобігання або зменшення розміру збитків. Компенсуються витрати, здійснені з метою уникнення або мінімізації шкоди застрахованому майну, за умови, що розмір потенційної шкоди перевищує фактичні витрати на її запобігання;

- очищення території від уламків. Покриваються витрати на прибирання майна, яке знаходилося на застрахованій території та було безпосередньо пошкоджене або зруйноване внаслідок настання страхового випадку.

- оплата послуг експертів (гонорари). Відшкодовуються обґрунтовані та необхідні витрати на залучення фахівців: архітектори, сюрвейери, інженери-консультанти та інші експерти, чийі послуги були замовлені для проведення відновлювальних або ремонтних робіт застрахованого майна після страхового випадку.

- понаднормові (додаткові) витрати. Покриваються всі додаткові витрати, які страхувальник поніс з метою зменшення загального розміру збитків, а також для відновлення чи ремонту пошкодженого або знищеного майна внаслідок страхового випадку [14].

На вартість страхування впливає:

- близькість до об'єктів критичної інфраструктури,
- відсоток скління,

- загальна вартість майна,
- наявність договору майнового страхування по Property Damage (PD).

Орієнтовний річний розмір тарифів по даному виду страхування складає 0,8% - 1,2% від страхової суми.

Максимальний ліміт відшкодування за одним ризиком та за договором в цілому складає 20 млн. грн.

Пропозиція страхової компанії «ІНГО» є високоефективним інструментом управління воєнними ризиками. Вона дозволить ТОВ «Домінік Ко» не лише захистити свої активи, але й забезпечити фінансову стійкість процесів відновлення.

Таким чином, використання розширеної програми страхування є обґрунтованим і рекомендованим заходом для зміцнення фінансової безпеки підприємства в умовах сучасних викликів.

У розділі роботи розроблено стратегію забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко», запропоновано ефективне використання фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки, оптимізацію структури капіталу товариства та страхування майна підприємств від військових ризиків.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних і практичних аспектів теми: «Фінансова безпека підприємства та напрями її забезпечення» дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Визначено, що фінансова безпека підприємства є складовою економічної безпеки.

Розглянуто безліч підходів і точок зору щодо сутності фінансової безпеки підприємства, та запропоновано власне визначення. Фінансова безпека підприємства – це здатність підприємства ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та ризикам, підтримувати рівень платоспроможності, ліквідності та прибутковості та ефективно використовувати наявні фінансові ресурси для реалізації стратегічних і поточних фінансових цілей.

Розглянуто структуру фінансової безпеки, що включає бюджетно-податкову, грошово-кредитну, валютну, банківську, інвестиційну, фондову та страхову безпеки.

Обґрунтовано взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства. Охарактеризовано індикатори фінансової безпеки підприємства.

2. Встановлено, що важливим етапом забезпечення фінансової безпеки є класифікація загроз та ризиків, що дозволяє системно оцінювати їхній характер, джерела походження та можливі наслідки для підприємства.

Виділено та охарактеризовано основні фінансові загрози підприємства, розглянуто внутрішні та зовнішні загрози фінансової безпеки підприємств.

Визначено, що систематизація загроз і ризиків фінансовій безпеці дозволяє комплексно оцінити потенційні небезпеки, що можуть впливати на стабільність підприємства.

3. Проаналізовано основні макроекономічні індикатори, що впливають на фінансову безпеку бізнесу у 2022-2024 рр. Аналіз таких показників, як обсяг реалізованої продукції, індекс доступності продовольства, темпи зростання реальної заробітної плати, індекс споживчих цін і відсоткові ставки за кредитами,

дозволив виявити тенденції, що безпосередньо впливають на рівень фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Так, високий індекс інфляції підриває фінансову стабільність підприємств та купівельну спроможність. Постійна девальвація гривні збільшує витрати на імпорт та створює невизначеність для бізнес-планування. Значення облікової ставки НБУ у розмірі 13% та 16,5% за банківським кредитом є високими порівняно з довоєнним періодом, тобто ризики ліквідності та обмеженість інвестиційних можливостей продовжують бути викликом для фінансової безпеки українських підприємств.

4. Оцінку фінансової безпеки підприємства проведено на основі ТОВ «Домінік Ко», яке є українською компанією з багаторічною історією, що спеціалізується на виробництві кондитерських виробів.

Головною метою діяльності ТОВ «Домінік Ко» є отримання прибутку шляхом ефективного ведення виробничої, підприємницької, комерційної та інших видів діяльності.

Розмір чистого прибутку підприємства становив у 2024 році 52,4 млн. грн.

За результатами комплексного аналізу ТОВ «Домінік Ко», що проведено із застосуванням різних методик оцінки індикаторів фінансової безпеки, товариство демонструє високий рівень фінансової безпеки.

Усі розраховані показники, незалежно від обраного методу, відносяться до I класу за градацією балів (100-150 балів), до високого рівня фінансової безпеки, тобто товариство має стійке фінансове становище, ефективне управління та низький рівень потенційних фінансових ризиків.

5. У результаті проведеного аналізу було розроблено стратегію забезпечення фінансової безпеки ТОВ «Домінік Ко», яка враховує специфіку його діяльності та макроекономічні умови. Запропонована стратегія є комплексною та охоплює основні функціональні напрями: управління грошовими потоками, оптимізацію витрат, управління ризиками та підвищення рентабельності.

Впровадження стратегії передбачає чіткий поетапний алгоритм, що

складається з підготовчого, реалізаційного та оціночного етапів, з визначенням конкретних термінів та відповідальних підрозділів.

Окрім цього, запропоновано ефективне використання фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки, який включає методи, інструменти та важелі та дозволить ТОВ «Домінік Ко» зміцнити свої позиції на ринку, забезпечити сталий розвиток та досягти довгострокових фінансових цілей.

6. Запропоновано оптимізувати структуру капіталу ТОВ «Домінік Ко» за рахунок використання консервативної політики фінансування, що призведе до:

- збалансування співвідношення власного та позикового капіталу підприємства;
- активізації використання фінансових важелів для розвитку;
- підвищення загальної рентабельності власного капіталу;
- збереження при цьому високого рівня фінансової стійкості та мінімізації ризиків ліквідності, що є дуже важливим в умовах сучасних економічних викликів.

Запропоновано товариству розглянути страхування основних матеріальних активів від воєнних ризиків, що призведе до мінімізації катастрофічних втрат, збереження ліквідності та підвищення довіри інвесторів та партнерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О., Титикало В., Коваленко Н. Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2023. № 16(32). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-03) (дата звернення: 06.08.2025)
2. Бондарчук Н.В., Педько А.С. Фінансово-економічна безпека як запорука розвитку малого підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №10. С. 296–299.
3. Васюткіна Н. В., Смірнова А. С. Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки підприємства як засобу підвищення конкурентоспроможності. *Бізнес Інформ*. 2022. № 9. С. 53-59.
4. Васюткіна Н., Ватащук В. Фактори впливу на формування системи економічної безпеки підприємства в умовах динамічності конкурентного середовища. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4893/4835> (дата звернення: 09.08.2025)
5. Горбач С., Щебель А., Сидоренко Ю., Куриленко О., Білич В. Економічна безпека підприємств: складові та забезпечення. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. Вип. 7. С. 51-55.
6. Грибіненко О.М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 98-100.
7. Данілова Е. І. Загальні та функціональні цілі управління економічною безпекою. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. № 2(70). С. 99-103.
8. Денисенко М. П. Пріоритетні напрями посилення економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 31-35.
9. Зубко Т.Л. Методика визначення економічної безпеки підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. №2 (16). С. 69-76.

10. Калінеску Т. В., Підмогильний С. С. Прогнозно-аналітичні інструменти зміцнення економічної безпеки в процесі відновлення промислового потенціалу. *Часопис економічних реформ*. 2023. №3(51). С. 6-11.
11. Кіпоренко С. С., Мороз О. В. Механізм економічної безпеки підприємств АПК. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 104-108.
12. Клочко Т.А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 23. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/151> (дата звернення: 24.09.2025)
13. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика: навч. посіб. / І. В. Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2013. 456 с.
14. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с.
15. Марина А.С. Механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. № 19. С. 495-500
16. Марченко В. М. Економічна безпека підприємства за етапами життєвого циклу *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2016. № 13. С. 235-241.
17. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.
18. Матвійчук В., Матушевський О. Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану. *Економіка і організація управління*. 2024. Вип.2. С. 118-131.
19. Мельник С. І. Методологічні засади управління фінансовою безпекою підприємств: дис. ... док. екон. наук: 21.04.02. Львів, 2020. 490 с.
20. Міністерство Фінансів України. Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation> (дата звернення: 11.10.2025)
21. Міністерство Фінансів України. Курс долара до гривні. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/usd> (дата звернення: 15.10.2025)

22. Міністерство Фінансів України. Прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu/2024> (дата звернення: 12.10.2025)
23. Міністерство Фінансів України. Реалізація промислової продукції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/trade/prod/2025> (дата звернення: 15.10.2025)
24. Міністерство Фінансів України. Середня місячна заробітна плата за даними ПФУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu> (дата звернення: 12.10.2025)
25. Могиліна Л. А. Підвищення ролі системи управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності. Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (18 – 19 квітня 2012 р.) Полтава: ПолтНТУ, 2012. С. 22-24.
26. Мосцевенко К. Є. Характеристика факторів, які впливають на систему економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності. *Академічні візії*. 2024. № 27. С. 1-8.
27. Небава М. І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник / Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.
28. Осідач О., Сарнавський Б. Фінансова безпека малого бізнесу: реалії і проблеми. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 692-696.
29. Пасінович І., Гутак В. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3286> (дата звернення: 10.10.2025)
30. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 64-69.
31. Прохорова В., Крутова А., Дяченко, К. Економічна безпека підприємств України в умовах дестабілізаційного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і*

практика. Серія Економіка. 2022. № 14(28). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-10) (дата звернення: 22.10.2025)

32. Рожко О., Нестеров Є. Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4420> (дата звернення: 22.10.2025)

33. Рудніченко Є., Яремчук О., Гайдук О., Петяк А. Економічна безпека підприємства: теоретичні основи і сучасний погляд. *Development Service Industry Management*. 2024. Вип. 4. С. 316-320.

34. СК «ІНГО». Страхування майна від воєнних ризиків. URL: <https://ingo.ua/services/riziki-komerczijного-ta-promislovogo-majna/strakhuvannia-maina-vid-voiennykh-ryzykiv> (дата звернення: 12.10.2025)

35. Сосновська О. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 124-132.

36. Стащук О. В. Зовнішні та внутрішні загрози фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*. 2012. Вип. 19. С. 220-222.

37. Ткаченко Т. Оцінювання ефективності системи економічної безпеки промислового підприємства в конкурентних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. Вип. 4(28). С.163-169.

38. ТОВ «Домінік Ко». Звітність за 2022-2024 рр. <https://dominik.ua/wp-content/uploads/2025/05/richna-finansova-zvitnist-za-2024-rik.pdf>

39. Ширяєва Л.В. Формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки в системі управління портовими підприємствами: монографія; за ред. Л.В. Ширяєвої. Видавничий дім «Інтернаука».К.: 2021. 174 с.

40. Ярова Ю.О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257-263

41. Opendatabot. ТОВ «Домінік Ко». URL: <https://opendatabot.ua/c/00382208> (дата звернення: 12.10.2025)

42. Stolnikovych H. Food Affordability in Ukraine Amidst the War. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/03/Food-Affordability-in-Ukraine-Amidst-the-War.pdf> (дата звернення: 07.10.2025)

43. Youcontrol. ТОВ «Домінік Ко». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00382208 (дата звернення: 12.10.2025)